

Zalige kerstnacht is voor sommigen een werknacht

Het nachtverblijf was volzet. Een Zoon werd geboren en een engel met een wondermooie boodschap deed de herders schrikken. De nacht is bewogen maar vol vreugde in het kerstverhaal. Die vreugde werkt door tot 2013. Vreugde om toen, om de komst van de levende Heer, en om alles wat wij aan de kerstnacht verbinden. Samenzijn met dierbaren. De ingetogen wandeling naar de kerk vlak voor middernacht. En de wensen van vrienden en vreemden. Wij staan even stil bij wie niet viert, maar werkt.

Bert CLAERHOUT
Erik DE SMET
Nicole LEHOUCQ
Jozefien VAN HUFFEL

„Familielieden uiten op kerstavond vaker dan anders hun dankbaarheid. Zij gaan naar huis voor een feest, wij blijven de hele nacht.” © Corbis

DE AGENT

‘Mensen zijn vriendelijker, tenzij ze dronken zijn’

André Declercq, hoofdinspecteur bij de lokale politie in Kortrijk, vindt nachten interessanter dan dagen. „Overdag is het druk op straat en raken we net als iedereen vast in het verkeer. 's Nachts is het duidelijker waar we nodig zijn.” Eenendertig dienstjaren heeft Declercq erop zitten, tot 2001 bij de rijks-wacht. Elk jaar werkte hij ofwel tijdens de kerstnacht ofwel tijdens de jaarovergang. „Om een collega te ontlasten nam ik zelfs vaak beide diensten voor mijn rekening. Ik zit daar niet echt mee. Mijn vrouw is nachtverpleegster. We zijn er afwisselend voor de kinderen en moeten feestjes altijd goed plannen. Dit jaar vieren we oudejaarsavond.”

Familiale moeilijkheden, echtelijke ruzies en inbraken zijn er ook met Kerstmis. „We krijgen gemiddeld evenveel oproepen als tijdens een andere nacht”, bevestigt Declercq. „Alleen kom je dan vaker in een joviale, uitgelaten sfeer terecht. De mensen zijn doorgaans vriendelijker met Kerstmis, ook tegen de politie, tenzij ze natuurlijk al te veel hebben gedronken. Vooral in de oudejaarsnacht krijgen we veel oproepen over geluidsoverlast, maar ook met Kerstmis gebeurt dat. Meestal ontvangen de lawaaimakers ons met veel begrip.”

„Zelf ben ik niet in een bijzondere stemming tijdens de kerstnacht. Het enige verschil met een andere nacht is dat we onze boterhammen niet moeten meebrengen. Het korps voorziet een koude schotel”, zegt André Declercq. „Maar je moet niet denken dat we gezellig samen zitten te tafelen. De oproepen gaan voor. En als we geluk hebben, kunnen we tussendoor iets in onze mond stoppen.” (JVB)

DE STRAATWERKER

‘Sommige daklozen zijn die nacht toch weer welkom’

Vorig jaar trok Tijs Geerts, straathoekwerker bij CAW Metropool in Antwerpen Noord, met Kerstmis samen met een collega op pad om daklozen naar de winteropvang toe te leiden. „In het station troffen we toen een verwarde Duitse vrouw aan. Ze zat er zeker al een etmaal, met haar plastic zakken”, vertelt hij. „Na lang aandringen ging ze mee naar de daklozenopvang, waar ze een paar dagen bleef. Nadien kon voor haar een treinticket geregeld worden. Het is goed als je zo iemand kunt oppikken.”

Meestal leiden Tijs Geerts en zijn collega's de mensen die ze op straat aantreffen voor de eerste overnachting naar Winterwerking Victor aan de Desguinlei, een samenwerkingsproject van OCMW en CAW. Gedurende vier wintermaanden bevinden zich hier twee nachtopvangcentra onder een dak: 40 bedden voor acuut dakloze mensen en 75 bedden voor daklozen zonder geldige papieren. Ze krijgen er een maaltijd en een bed, kunnen er douchen. Er zijn ook vijf studio's voor gezinnen.

„Zeker aan het begin van de winter moeten we heel wat mensen op weg zetten naar de opvang”, zegt Tijs Geerts. „Maar er zijn er ook altijd die niet mee willen en 's nachts op straat blijven, ook met Kerstmis.”

Op kerstavond zelf bezoekt de straathoekwerker het kerstdiner met daklozen en eenzamen van Sant'Egido in de Sint-Carolus Borromeuskerk. Antwerpse langdurig daklozen, vaak mensen met een psychiatrisch probleem of een drugsverleden, komen daar Kerstmis vieren. „Maar er zijn ook dak- en thuislozen die normaal niet meer welkom zijn bij hun familie, behalve die ene nacht.” (EDS)

DE BRANDWEERMAN

‘In de kerstnacht gebeuren soms ongelukken aan tafel’

Kerstnacht brengt Marc Geukens (43) uit Halle dit jaar door in de brandweerkazerne in zijn stad. Hij heeft dan een wachtdienst van 24 uur, van acht uur 's ochtends op 24 december tot kerstdag om acht uur 's ochtends. Nadien is hij, zoals na elke dergelijke wachtbeurt, twee dagen vrij. „Dan kan ik alsnog kerst in huiselijke kring vieren”, zegt hij.

„Dienst tijdens de kerstnacht verschilt weinig van een reguliere nachtdienst”, vertelt Geukens. „De ploeg, een tiental mensen is dat, zorgt wel zelf voor de aangepaste sfeer: lichtjes in de kerstboom, een wat meer verzorgde maaltijd.”

Waar de brandweer met kerst zoal wordt voor opgeroepen? Geukens, vrijwillig brandweerman sinds 2004 en beroepskracht sinds een maand, hoorde al verhalen over kaarsen die brand veroorzaken, maar moest daar zelf nog nooit voor uitrukken. Wel voor ongelukken aan tafel. „Met kerst wordt vaak gesmuld van gourmet of fondue en dan is een onvoorzichtigheid met het bijvullen van een brander gauw gebeurd. Ook kan iemand die op zo'n nacht eenzaam is, wel eens domme dingen doen. Te veel drinken bijvoorbeeld. Meestal gaat het om een schreeuw om aandacht”, vertelt hij.

Geukens koos voor het beroep voor de afwisseling en de groepsfeer. Brandweermannen verwerken hun ervaringen door erover te praten in de groep of door samen te lachen. Je moet kalm kunnen blijven en, bij het duiken bijvoorbeeld, elkaar vertrouwen. Zijn meest indringende ervaring was de treinramp in Buitingen in 2010. „Ook slaagde ik er al in iemand te reanimeren. Daarvoor doen we het”, glundert hij. (NL)

DE CIPIER

‘Sommigen versieren hun cel al in oktober’

Peter Roggen 'doet' al meer dan vijftien jaar de nacht als penitentiair beambte in de centrale gevangenis van Leuven. „'s Nachts zijn we met zes cipiers”, vertelt hij over zijn taak. „We beginnen om kwart voor tien met het tellen van de gedetineerden. Het eindresultaat moet kloppen met het verslag. Pas dan mag de late ploeg huiswaarts. We mogen nooit een celdeur openmaken zonder toestemming van de adjudant en de directie. Er is immers altijd een veiligheidsrisico.”

Indutten is er niet bij. „Driemaal per nacht is er het zogeheten lichtappel: door het luikje van de celdeur controleren we of de gedetineerde slaapt en of hij nog leeft. Leuven Centraal herbergt langgestraften. Het risico op zelfdoding is niet denkbeeldig”, vertelt Roggen. „Om halfzes stellen we het verslag op voor de volgende ploeg, bijvoorbeeld over wie die nacht moeilijk had.”

„Op oudejaarsnacht bonken de gedetineerden op de celdeuren”, vervolgt Roggen. „Angstaanjagend is dat, zeker als je alleen in een afdeling staat. Kerstmis is stiller, maar toch bijzonder. Sommigen versieren al in oktober hun cel. Gelovige gedetineerden hangen religieuze teksten op. De vieringen zijn extra verzorgd, met koren van buiten de gevangenis, maar voor de gedetineerden is het een dag als een ander. Het doet mij deugd net dan met hen te praten, ook met niet-christenen. Ik zie het als mijn missie om de gedetineerden vrede en ook God te brengen. Agresie deint dan weg. Doorgaans eten we 's nachts niet, maar met kerstnacht is er een speciale menu. Een gedetineerde kookt. We worden dus verwend.” (EDS)

DE MONNIK

‘Een hoogtepunt dat intense concentratie vergt’

De trappisten van Westmalle gaan op kerstavond al om acht uur naar bed, maar staan uitzonderlijk om halftwaalf op voor de nachtwake. „De nocturnes van het nachtgebed gaan als vanzelf over in de nachtmis”, zegt een van de broeders. „Om Christus' geboorte in de diepte te beleven, zijn er de Psalmen en de lezingen. In onze kerk is er dan weinig volk van buiten de muren, slechts de gasten die bij ons verblijven. Er klinken ook geen populaire kerstliederen, wel liturgische gezangen over de menswording.”

De abdijkerk is niet getooid met kerstversiering, maar in de refectie staat een kribbe. Omstreeks twee uur 's nachts vinden de trappisten elkaar daar voor een krentenboterham en een kop chocolademelk. In stilte, waarna ze opnieuw hun bed opzoeken.

„Om zeven uur zijn er de lauden en volgt een kappittel waarbij de abt de monniken toespreekt”, vervolgt de broeder. „Pas daarna wensen we elkaar een zalig kerstfeest door de traditionele omhelzing. Kort daarop volgt de hoogmis van kerstdag. De liturgie bepaalt onze beleving. Persoonlijk ben ik blij dat ik niet wordt geconfronteerd met al die kerstglitter.”

Toch is er in de abdij 's middags een feestelijke receptie met een glas bier en een extra verzorgd maal. „Vervolgens trekken de monniken zich terug met een boek of nemen ze extra tijd om de lezingen te overwegen, steevast in stilte. Familie ontvangen is er niet bij. Voor ons is Kerstmis zo'n hoogtepunt, dat het intense concentratie vergt. Kerstmis is de prelude van Pasen. In de menswording heeft God zich immers een eerste keer ontdedigd. Voor ons draait het dus allemaal om het Christusmysterie.” (EDS)

DE VERPLEEGKUNDIGE

‘We dragen de hele periode kerstversiering’

Bij het naderen van Kerstmis verandert de sfeer niet alleen bij gezinnen en in winkelstraten, maar ook in woonzorgcentra. „Alle diensten zijn erbij betrokken. De animatie houdt zich bezig met de versiering en de keuken plant een feestmaal, waar de bewoners naar uitkijken zodra het weekmenu uithangt”, vertelt Riet Vande Broek. Al 26 jaar werkt ze als nachtverpleegkundige in het Sint-Jan Berchmans-tehuis in het Limburgse Hamont-Achel. „Kom je vlak voor Kerstmis bij de mensen binnen, dan voel je dat ze wachten tot je erover begint. Ze vertellen of ze naar hun familie gaan en welke kleren ze hebben uitgezocht voor de feestelijkheden.”

Het woonzorgcentrum wordt 's nachts door twee collega's bemand. „We doen drie keer onze ronde en zijn daarmee ongeveer de hele nacht bezig. Wij zijn perfect op elkaar ingespeeld en weten altijd waar de ander mee bezig is”, zegt Riet Vande Broek. „In de kerstperiode loopt het personeel rond met kerstmutsen en lichtgevende slingers. Als de mensen ons 's nachts oproepen, heeft die verlichting natuurlijk het meest effect. Ik denk dat ze het wel aangenaam vinden om ons zo te zien.”

„Ook in de kerstnacht zelf is het erg leuk om te werken. De bewoners leven met ons mee, want ze weten dat we niet bij onze familie zijn”, vervolgt Van De Broek. „Ook familieleden uiten vaker dan anders hun dankbaarheid. Zij gaan naar huis, naar een feest, terwijl wij de hele nacht blijven. Dat vinden we echter niet erg. Ik slaap na mijn dienst gewoon wat minder lang dan anders, zodat ik kerstdag wel met mijn gezin kan doorbrengen.” (JVB)

DE KASSIER

‘Ik denk aan mijn vader die op kerstavond stierf’

Harry Maes werkt al zeven jaar in het Texaco-tankstation langs de E17 in Kruibeke. „Op kerstavond werk ik van 21.30 tot 5.30 uur, maar als ik mijn baan vergelijk met die van iemand die bijvoorbeeld in een hoogoven moet meedraaien, vind ik dat ik niet mag klagen”, zegt hij.

„Bij ons vind je geen kerstboom en ook geen kerstversiering. We werken voor een Israëliëse firma en die wil dat alles neutraal blijft. Een collega had in de kerstnacht eens een mand met suikerbonen aan de kassa gezet, met het opschrift: 'Er is een kindeke geboren.' Iedereen wenste hem geluk en vroeg hem of het een jongen of een meisje was...”

Ook in de kerstnacht komen mensen tanken en sigaretten kopen, maar toch geen snoep? „Toch wel”, lacht Maes. „Dan vraag ik al lachend of het kerstmaal niet lekker was. Jawel, maar te duur en veel te weinig”, antwoorden sommigen dan. Af en toe ontmoet je nog een buitenlander die niet weet dat het Kerstmis is. Vorig jaar nog vroeg iemand zich verbaasd af waar de nieuwe kranten bleven. Op de parking voor vrachtwagens is er doorgaans weinig beweging. De meeste buitenlanders, en zeker de Polen, zijn vertrokken naar hun moederland.”

„Ik ben katholiek opgevoed, maar ik ben niet-praktiserend”, zegt Maes. „Op school zat ik op het internaat en was ik misdienaar. Sommige dagen moest ik tot drie keer toe de mis dienen. Ik heb dus nog wat krediet hierboven, God zal het me niet kwalijk nemen dat ik op kerstavond niet naar de mis ga. Ik denk die nacht wel altijd aan mijn vader, die in de kerstnacht van 1989 is gestorven.” (BC)

DE BAKKER

‘Nog nooit Kerstmis of Nieuwjaar gevierd’

Een kwarteeuw geleden nam Dirk Raman uit Heusden-Destelbergen de bakkerij van zijn ouders over. Bij die stiel hoort nachtwerk en daarin verschilt de kerstnacht dus voor hem niet van een doordeweekse nacht. Kerst of Nieuwjaar vieren, zat er voor hem nog nooit in. Een sociaal leven uitbouwen evenmin. „Gelukkig is er de radio”, lacht hij.

„Ooit ging iedereen naar de nachtmis”, bedenkt Raman. „Nadien was er warme chocolademelk met koeken. Mijn vader was met kerst twee dagen zoet met boterkoeken bakken. Het religieuze verdwijnt op de achtergrond, Kerstmis is een commercieel feest geworden, waarmee ik letterlijk mijn brood verdien.”

„De verkoop tijdens de kerstperiode maakt niet langer je jaar goed”, vervolgt Raman. „Ik ben een traditionele bakker, doe alles zelf. Mijn echtgenote runt de winkel. Ik kan best begrijpen dat andere warme bakkers hun zaak sluiten tijdens de feestperiode. Ze moeten het personeel dubbel betalen. En er is de concurrentie van de grootwarenhuizen. Het assortiment breidde zich gevoelig uit. Ik doe het nog steeds met plezier en houd ervan dat klanten hun tevredenheid uiten. Al gebeurt dat almaar minder vaak.”

„Dit jaar valt Kerstmis op een woensdag, ideaal voor mijn werkplanning. Op maandag, sluitingsdag, kan ik veel voorbereiden.” In de rekken bemerken we een 'geweldloos brood'. Een knipnag naar het feest van de vrede? „Dat ontstond uit een solidariteitsactie”, legt Raman uit. „We bedachten met een aantal bakkers een eigen recept en stunden met de opbrengst een collega die bij een overval gewond raakte aan de hand. Ik bleef het bakken.” (NL)